

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА

ВИТОКИ

педагогічної майстерності

Науковий журнал
Виходить двічі на рік
Заснований у травні 2007 року

Випуск 25
Серія «Педагогічні науки»
Ulrichsweb Global Serials Directory

Полтава
2020

№ 25 (2020)

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2020.25>

Опубліковано: 2020-09-27

Весь випуск

- [PDF](#)
- Статті
- [ІНКЛЮЗИВНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ \(ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ\) ОСВІТИ](#)
V. BARBINOV, A. BARBINOVA
5-9
  - [PDF](#)
- [СПЕЦКУРС «ПІДГОТОВКА МАЙБУТЬОГО ГУВЕРНЕРА-ВИХОВАТЕЛЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ» ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ДІЯЛЬНОСТІ В ЯКОСТІ ГУВЕРНЕРА-ВИХОВАТЕЛЯ](#)
A. BARDINOV, A. BARDINOVA
9-14
  - [PDF](#)
-
-
- Y. BOYCHUK, O. KAZACHINER
14-20
  - [PDF](#)
- [ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ УКРАЇНИ](#)
O. BOLSHAIA
20-24
  - [PDF](#)
- [ДИДАКТИЧНІ УМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ](#)
T. BONDARENKO
25-29
  - [PDF](#)
- [СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ВІЙСЬКОВО-ПРИКЛАДНИХ НАВИЧОК СТАРШОКЛАСНИКІВ](#)
E. BORODAI
29-33
  - [PDF](#)
- [КЛЮЧОВІ КОМПОНЕНТИ МЕТАКОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ВИКЛАДАЧА ДЛЯ ЕФЕКТИВНОЇ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ З УЧАСНИКАМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ](#)
O. BRATKOVA
34-38
  - [PDF](#)
- [КВАЛІМЕТРИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ АДАПТИВНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ](#)
V. BRUYEVA
39-47
  - [PDF](#)
- [СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ЗАСТОСУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ГРАФІЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН](#)
L. VISHNIKINA, T. YAPRYNETS, A. SHUKANOVA

47-52

○ [PDF](#)

- **ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ НАВИЧОК ЧИТАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗА ДОПОМОГОЮ МЕТОДИКИ “КОЛЬОРОВОГО ЧИТАННЯ”**

I. VLASIUK

53-57

○ [PDF](#)

- **ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ФОРМ І МЕТОДІВ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА»**

O. GNIZDILOVA, S. BURSOVA, Y. LUKASHOVA

57-62

○ [PDF](#)

- **КЛЮЧОВІ ПОЗИЦІЇ І ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ**

L. GORLOVA

63-67

○ [PDF](#)

- **ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ХІМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ПОЛТАВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА**

M. GRNYKOVA

68-73

○ [PDF](#)

- **ІНСТИТУАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ ТА ДИДАКТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ ПІДГОТОВКИ ТВОРЧОГО УЧИТЕЛЯ-МАЙСТРА, ПРОФЕСІОНАЛА В УКРАЇНСЬКІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ТРАДИЦІЇ НА ЗЛАМІ ХХ –ХХІ СТ.**

N. HUZII

73-77

○ [PDF](#)

- **ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ: ІНТЕРАКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ**

T. DOVGA

77-81

○ [PDF](#)

- **ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРИРОДНИЧІ НАУКИ»: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

A. DROBIN

82-87

○ [PDF](#)

- **НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ**

I. DIACHENKO

88-92

○ [PDF](#)

- **ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ УПРАВЛІНСЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАГІСТРІВ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕКТРОННОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА**

O. YEROMENKO

92-98

○ [PDF](#)

- **ЕФЕКТИВНІ СТРАТЕГІЇ ВИКЛАДАННЯ ДІЛОВОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: ДОСВІД ПОЛТАВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ**

V. ISCHENKO, Yu. DZEKUN, O. KONONENKO

99-102

○ [PDF \(English\)](#)

- [**ОГЛЯД ТИПІВ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ \(BLENDED LEARNING\) В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ В МЕЖАХ КЛАСИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**](#)
K. KOVINKO
102-105
○ [PDF](#)
- [**РОЗВИТОК ТВОРЧОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**](#)
Y. KOTELIANETS
106-110
○ [PDF](#)
- [**ІДЕЯ ВПЛИВУ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА СОЦІАЛЬНУ САМОВИЗНАЧЕНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ В ПЕДАГОГІЧНИХ ПОГЛЯДАХ І ДІЯЛЬНОСТІ А. МАКАРЕНКА**](#)
L. KRAVCHENKO, Yu. VASYUK
110-114
○ [PDF](#)
- [**ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ НАУК ДО ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕЧНОЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ**](#)
O. KROPIVKA
115-121
○ [PDF](#)
- [**ТЕОРЕТИКО- МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ПЛАНУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО- ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**](#)
S. KUDLYAK
121-128
○ [PDF](#)
- [**МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЄКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ**](#)
S. KUPCHAK
128-32
○ [PDF](#)
- [**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**](#)
M. LESHCHENKO, L. KHIMCHUK
133-137
○ [PDF](#)
- [**ВИХОВНА МОДЕЛЬ «ІДЕАЛЬНОЇ ПРАВИТЕЛЬКИ» ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВІДРОДЖЕННЯ У ТВОРІ ВІЛЬЯМА НЬЮМЕНА «МОЯ ЛЕДІ ПРИНЦЕСА»**](#)
D. LOBODA
138-143
○ [PDF](#)
- [**ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНЕ ПОЛЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТУРИСТИЧНОЇ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СФЕРИ**](#)
N. MAKOVETSKA, O. KONOH, A. KONOH, A. SIDORUK
143-147
○ [PDF](#)
- [**ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО ЯК ОСВІТНІЙ І КУЛЬТУРО-ТВОРЧИЙ КОМПОНЕНТ У СИСТЕМІ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ**](#)
Y. MALEZHNIK
148-152
○ [PDF](#)
- [**STEM-ОСВІТА ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТНО-ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ В 5-6 КЛАСАХ**](#)
T. NASADYUK
152-157

- [PDF](#)
- **СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗВО ЯК РЕАЛІЗАЦІЯ НОВОЇ СУСПІЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ**
S. NOVIK, O. MOMOT, Ye. SHOSTAK
157-161
- [PDF](#)
- **ПІДГОТОВКА МАГІСТРІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДО РОБОТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ**
Z. ONYSHKIV
162-166
- [PDF](#)
- **ВІДМІННІСТЬ «МЕТОДУ CASE STUDIES» ВІД «МЕТОДУ АНАЛІЗУ КОНКРЕТНИХ СИТУАЦІЙ». ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ CASE STUDIES У МЕТОДИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЕКОНОМІКИ**
O. PAVLENKO
166-172
- [PDF](#)
- **ПРОФЕСІЙНА МОВЛЕННЕВА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-НЕФІЛОЛОГІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ (ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД)**
L. PALAMARCHUK, T. OLENDR
173-177
- [PDF](#)
- **САМОПРОЄКТУВАННЯ ЯК БАЗОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**
O. PENOТА
178-182
- [PDF](#)
- **КОНЦЕПЦІЯ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**
I. PINCHUK
183-189
- [PDF](#)
- **ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ ГРАМОТНОСТІ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ОСВІТЬОГО ПРОСТОРУ**
Y. POLYEZHAYEV
189-193
- [PDF](#)
- **ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ОСВІТИ В ЗАПОРІЗЬКОМУ КРАЇ КІНЦЯ XVIII - ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ**
T. ROZHNOVA
194-198
- [PDF](#)
- **ЕФЕКТИВНІСТЬ АУДИТОРНИХ ЗАНЯТЬ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-СЛОВЕСНИКІВ**
N. SKRYPNYK
198-202
- [PDF](#)
- **МАКАРЕНКОЗНАВЧИЙ ВИМІР МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ**
A. TKACHENKO
202-207
- [PDF](#)
- **МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ УЧІННЯ ХІМІЇ ЯК БАЗОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ**
H. TKACHUK

207-213

○ [PDF](#)

- [НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА](#)

LEY TSZI

213-219

○ [PDF](#)

- [ЗАПОБІГАННЯ ПОМИЛОК ЯК КОМПОНЕНТ КОРЕКЦІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ УЧНІВ У СИСТЕМІ УРОКІВ МАТЕМАТИКИ](#)

L. CHERKASKA, O. MOSKALENKO, O. KOVALENKO

219-223

○ [PDF](#)

- [УМОВИ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ МОЛОДШИХ КУРСІВ ДО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗВО В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ](#)

S. SHARA

223-226

○ [PDF](#)

- [ХАРАКТЕРИСТИКА НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД ВИКЛАДАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ О.О. БОГОМОЛЬЦЯ](#)

N. CHARLAY

227-230

○ [PDF](#)

- [ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ](#)

O. SHOLOKH

231-235

○ [PDF](#)

- [ВИЗНАЧЕННЯ БАЗОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ-СТОМАТОЛОГІВ](#)

K. YUDINA

236-240

○ [PDF](#)

- [ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «АПТЕЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ЛІКІВ» В УМОВАХ КАРАНТИНУ В НАЦІОНАЛЬНОМУ ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ](#)

T. YARNYKH, O. DANKEVYCH, O. RUKHMAKOVA, O. KOTENKO

241-246

- [PDF](#) ISSN: Print 2075 – 146X, Online 2616-6623. Витоки педагогічної майстерності. 2020. Випуск 25

ПІДГОТОВКА МАГІСТРІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДО РОБОТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ

У статті розкрито змістовий компонент підготовки магістрів початкової освіти в умовах початкової школи сільської місцевості. Виділено та охарактеризовано методи та форми підготовки майбутніх фахівців до роботи в сільській початковій школі: створення проблемних ситуацій, завдання на виявлення інтелектуальних почуттів, прийоми провокаційних висловлювань, рольових ігор, навчальних задач, тренінгів, відеометоду, модерації. Описано методику використання цих засобів під час занять з магістрами.

Ключові слова: малочисельна школа, клас-комплект, проблемна ситуація, рольова гра, навчальна задача, відеометод, модерація

Постановка проблеми. Розбудова якісної системи освіти в Україні неможлива без врахування тих факторів, які на сьогодні впливають на освітню галузь. Особливо відчутно впливає на роботу загальноосвітньої сільської школи демографічна криза. Зменшення наповнюваності класів вимагає перегляду використання форм і методів роботи в умовах сільської малочисельної школи, особливо початкової. Тому процес підготовки фахівців початкової освіти у педагогічних вузах необхідно певним чином модернізувати у відповідності до викликів сьогодення, про що вказується і в законі України «Про вищу освіту».

Аналіз досліджень та публікацій. Проблеми організації освітнього процесу в умовах малочисельних сільських шкіл та підготовки студентів до роботи в таких закладах освіти розглядалися в дослідженнях О. М. Коберник (організація життєдіяльності учнів сільської школи), В. В. Мелешко (модернізація мережі загальноосвітніх навчальних закладів, управління малочисельними початковими школами), Н. І. Шиян (дидактичні засади профільного навчання у загальноосвітній школі сільської місцевості), Г. І. Іванюк (соціально-педагогічні передумови розвитку сільської школи в Україні), В. Г. Кузь, Н. М. Манжелій (педагогічні умови функціонування сільських навчально-виховних комплексів «школа – дитячий садок»), Л. А. Присяжнюк (підготовка майбутніх учителів початкових класів до організації колективних форм роботи учнів сільських малочисельних шкіл), О. М. Побірченко (підготовка студентів до професійної діяльності в умовах сільської школи), О. Я. Савченко (організація освітнього процесу в сільській малочисельній школі) та ін.

Невирішені частини загальної проблеми. Проте на сьогодні потребує вдосконалення проблема підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах фахівців до організації освітнього процесу в умовах малочисельної сільської школи, зокрема щодо планування навчального процесу, організації навчальних занять з учнями в класах-комплектах, індивідуалізації навчального процесу, організації виховної роботи з різновіковим колективом та ін.

Мета статті – охарактеризувати процес підготовки у вищих фахівців з початкової освіти до роботи в умовах початкової школи сільської місцевості. Завдання статті: розкрити змістовий компонент підготовки магістрів початкової освіти в умовах педагогічних університетів; охарактеризувати форми і методи підготовки магістрів початкової освіти до роботи в сільській малочисельній школі.

Виклад основного матеріалу. Систематизації, поглибленню та практичному використанню знань про особливості організації освітнього процесу в початковій школі сільської місцевості, одержаних у процесі бакалаврської підготовки, сприяє навчальний курс «Організація навчально-виховного процесу в початковій школі сільської місцевості», який читається в процесі підготовки магістрів і спрямований на підготовку їх до роботи в початковій школі сільської місцевості. Обсяг курсу 2,5 ECTS, що становить 90 год і містить 4 модулі теоретичного і практичного змісту (Онишків, 2012).

Навчальна програма курсу включає такі змістові модулі:

Змістовий модуль 1. Організаційно-педагогічні умови функціонування початкової школи сільської місцевості

Стан та перспективи розвитку початкової школи в Україні. Типи початкових шкіл у сільській місцевості. Комплектування класів у початковій школі сільської місцевості. Складання розкладу занять. Організація індивідуального навчання учнів в умовах початкової школи сільської місцевості. Планування роботи початкової школи. Облік та ведення документації у початковій школі. Основні форми організації методичної роботи з учителями початкових шкіл сільської місцевості. Організація курсової підготовки вчителів початкових шкіл сільської місцевості. Атестація та сертифікація педагогічних працівників початкових шкіл сільської місцевості. Зовнішня і внутрішня система забезпечення якості освіти в умовах початкової школи сільської місцевості. Вивчення, узагальнення та впровадження передового педагогічного досвіду вчителів початкових шкіл сільської місцевості.

© З. Онишків, 2020

Змістовий модуль 2. Навчальний процес у початковій школі сільської місцевості: особливості організації, навчально-методичне забезпечення. ISSN: Print 2075 – 146X, Online 2616-6623. Витоки педагогічної майстерності. 2020. Випуск 25

Особливості проведення уроку в початковій школі сільської місцевості. Організація навчальних занять з учнями, що навчаються за індивідуальною формою. Формування в учнів початкової школи сільської місцевості загальнонавчальних умінь і навичок, уміння працювати з підручником. Способи індивідуалізації навчального процесу в умовах початкової школи сільської місцевості. Індивідуальні заняття у початкових класах. Використання можливостей завдань підручників для індивідуалізації навчальної роботи на уроках у початковій школі. Робота з дітьми, яким важко вчитися, та з обдарованими учнями.

Змістовий модуль 3. Організація виховної роботи в початковій школі сільської місцевості.

Початкова школа в селі – центр виховної роботи з дітьми і дорослим населенням. Особливості організації виховної роботи в умовах початкової школи. Планування виховної роботи з різновіковим колективом учнів. Організація роботи групи продовженого дня у початковій школі. Наступність у роботі дошкільного закладу і початкової школи.

Формуванню позитивної мотивації студентів до роботи в початковій школі сільської місцевості сприяє включення нетрадиційних за формою проведення лекційних занять. З цією метою на лекціях доцільно створювати проблемні ситуації, що активізують мислительну діяльність студентів, використовувати завдання на виявлення інтелектуальних почуттів (почуття подиву, сумніву, зацікавленості), прийоми провокаційних висловлювань (запланованих помилок).

Викладач організовує навчальну дискусію студентів щодо можливих варіантів розкладу занять в малочисельній початковій школі: розглядаються варіанти, коли вчитель працює з учнями кожного класу окремо, і варіант, коли окремі заняття вчитель проводить в обох класах одночасно.

Приклади проблемних ситуацій: 1. Як доцільно скласти розклад уроків для класу-комплекту, в котрому є два класи, причому один з них – перший клас? 2. Яким чином організувати проведення контрольної роботи на заняттях з учнями, що навчаються за індивідуальною формою, коли тривалість занять, наприклад, становить 20 хвилин?

Формуванню готовності майбутніх учителів до роботи в початковій школі сприяє моделювання ситуацій їх майбутньої професійної діяльності. Воно здійснюється за допомогою використання сюжетних, рольових, імітаційних ігор у навчальному процесі вищого навчального закладу. «У процесі гри в студента виникає мотив, суть якого полягає в тому, щоб успішно виконати взяту на себе роль, а це передусім означає успішне відтворення діяльності, до якої ця роль його зобов'язує» (Щербань, 2004, с. 28).

У процесі гри викладач має можливість моделювати умови, наближені до реальних, що імітують професійно-педагогічну діяльність. Рольова гра – це імітаційна форма активного навчання, що сприяє розвитку в студентів аналітичних здібностей, формуванню вміння приймати правильні рішення в різних психолого-педагогічних ситуаціях, пов'язаних з організацією навчально-виховного процесу.

Характерними ознаками рольової гри є: наявність психолого-педагогічної ситуації; розподіл ролей; відмінність рольових цілей, що ставляться перед учасниками з різними ролями; взаємодія учасників у процесі гри; наявність в учасників студентської групи спільної мети; формування таких якостей особистості, як комунікабельність, тактовність, товариськість, взаємодопомога; багатоваріантність рішень; оцінювання діяльності учасників гри; створення емоційного напруження (Щербань, 2004, с. 30-31).

Студенти в діловій грі виконують квазіпрофесійну діяльність, яка поєднує в собі риси як навчальної, так і майбутньої професійної діяльності. Засвоєння знань, формування умінь і навичок здійснюється в динаміці розвитку сюжету ділової гри, у формуванні цілісного образу професійної ситуації (Вербицький, 1991, с. 129). Організуючи рольову гру, викладач вибирає тему гри, визначає її мету і завдання, готує і керує ігровою діяльністю.

Наведемо приклад використання рольової гри під час засвоєння теми «Урок у класі-комплекті». Її проведенню передувало вивчення та обговорення із студентами теоретичного матеріалу про особливості уроку в класі-комплекті (чергування етапів «самостійна робота» – «робота під керівництвом учителя», вибір видів роботи на етапі «робота з учителем», «самостійна робота»), можливості для використання наочності, натуральних об'єктів, діа- і відеозаписів, мультимедійних засобів навчання), аналіз можливостей однопредметних уроків, вибір та поєднання методів навчання.

Тема рольової гри: Урок у класі-комплекті.

Мета рольової гри: Розкрити особливості організації уроку в класі-комплекті, що складається з двох класів; формувати в студентів уміння спостерігати і аналізувати проведення уроку «вчителем» (викладачем), вживатися в роль учнів, співпереживати за хід проведення заняття; висловлювати оцінні судження щодо його ефективності.

Викладач виступає в ролі вчителя, студенти – в ролі учнів. Рольову гру проводять за складеним планом-конспектом уроку в класі-комплекті (Онишків, 2012, с. 91-96), а після її завершення викладач обговорює результати проведення рольової гри за планом:

Назвіть тип уроку в другому класі, в третьому класі.

Як організовано початок уроку в класі-комплекті? Назвіть інші варіанти початку уроку.

Які способи диференціації навчальних завдань використано на уроці?

Які засоби допомоги використано у процесі диференціації навчальних завдань за ступенем самостійності?

Як учитель реалізував на уроці виховну мету?

Які зауваження щодо використання на уроці наочності, ТЗН?

Які використано способи перевірки навчальних завдань на уроці української мови в третьому класі?

Який характер заданих домашніх завдань?

Які ваші зауваження та пропозиції щодо проведення уроку в класі-комплекті?

Після обговорення ділової гри викладач пропонує студентам висловити рефлексивні судження за наведеним початком міркувань:

Я дізнався нове ... Я навчився ... Мені сподобалося ... Мене зацікавило ... Мені потрібно поповнити такі знання ... У моїй майбутній професії мені потрібно формувати такі вміння ... ISSN: Print 2075 – 146X, Online 2616-6623. Витоки педагогічної майстерності. 2020. Випуск 25

Формуванню готовності майбутніх учителів до організації навчально-виховного процесу в початковій школі сільської місцевості сприяє використання в процесі проведення практичних занять системи навчальних завдань і технологій активного навчання.

Система навчальних завдань передбачає формування вмінь і навичок з таких напрямів підготовки, як: організація та управління початковою школою в умовах сільського соціуму; дидактико-методичні аспекти організації навчального процесу в початковій школі сільської місцевості; організація виховної та позакласної роботи молодших школярів в умовах початкової школи сільської місцевості.

Наведемо приклади навчальних завдань, які можна використати на практичних заняттях для формування у студентів уміння організовувати навчально-виховний процес у початковій школі сільської місцевості та здійснювати управління її роботою.

Складіть різні варіанти розкладу для класу-комплекту, в який входять учні 2 і 3 класів. Виберіть найоптимальніший. Відповідь обґрунтуйте.

Складіть індивідуальний план для двох учнів третього класу.

Складіть розклад занять для одного учня третього класу, що займається за індивідуальною формою навчання.

На практичних заняттях, працюючи зі студентами, доцільно використовувати інтерактивні форми навчання, зокрема тренінги. Слово «тренінг» походить від англійського «train», що означає «навчати, тренувати, дресирувати». У процесі тренінгу створюється неформальне, невимушене спілкування, студенти опановують нові знання, здійснюється формування вмінь і навичок. Тренінг має певну мету. Проводить тренінг викладач, який володіє інформацією щодо теми, яка розглядається, знає методiku проведення тренінгових занять, володіє методикою навчання дітей і дорослих, вміє використовувати інтерактивні технології навчання. Для проведення тренінгу потрібно завчасно скласти план його проведення. Хоча це не означає, що тренінг пройде повністю так, як заплановано, проте план допоможе викладачу дотримуватися основних питань.

Проведення тренінгу відбувається за чітко визначеною структурою.

Вступна частина передбачає створення сприятливого мікроклімату, погодження правил роботи, створення ситуацій рефлексії. Тривалість цієї частини до 15 хвилин.

Основна частина. Відбувається оцінка рівня поінформованості студентів із зазначеної проблеми, актуалізація конкретних завдань для її розв'язання, формування умінь, навичок, розвиток здатностей, підведення підсумків щодо змісту роботи. Використовуються в роботі зі студентами інтерактивні техніки, вправи на оцінку стану розвитку групи.

Підсумок передбачає узагальнення роботи, висловлювання рефлексивних суджень, оцінку набутого досвіду. Тривалість його до 10 хвилин.

Практичне заняття «Дидактичні особливості уроку в класі-комплекті» ми проводили як педагогічний тренінг. Його мета – засвоєння студентами знань про особливості методики уроку в класі-комплекті, формування умінь і навичок будувати структуру уроку, вибирати методи, прийоми, засоби навчання, визначати види роботи на етапі «самостійна робота» – «робота з учителем».

У вступній частині викладач знайомить студентів з темою і метою тренінгу, правилами роботи. Основна частина проведення тренінгу відбувається шляхом розв'язування студентами навчальних задач, які використовуються для створення різних педагогічних ситуацій.

Ситуація 1. Назвіть чинники, що впливають на кількість переходів «самостійна робота», «робота з учителем» у класі-комплекті.

Навчальна задача 1. Вкажіть кількість переходів «самостійна робота», «робота з учителем», якщо клас-комплект складається з двох класів: третій клас і четвертий клас.

Наведемо приклади навчальних завдань, що можна використати на практичному занятті на тему: «Організація навчальної діяльності в класах з малою чисельністю учнів».

Ситуація 1. Розкрийте особливості організації навчальної роботи з учнями, що займаються в класах з малою чисельністю учнів і з учнями, що займаються за індивідуальною формою навчання.

Навчальна задача 1. У другому класі два учні навчаються за індивідуальною формою. Тривалість заняття 20 хвилин. Доберіть методи навчання і види роботи на навчальному занятті з української мови (читання) в другому класі з теми: «Яке частування – таке й дякування». Українська народна казка «Лисичка та журавель».

Навчальна задача 2. Учитель навчає двох учнів третього класу і одного учня четвертого класу за індивідуальною формою. В обох класах заняття з математики. У третьому класі учні вивчають новий матеріал, а в четвертому класі – формування умінь і навичок. Як найдоцільніше вчителю організувати навчальну роботу на занятті?

Виконання кожного навчального завдання на занятті обговорюється: студенти висловлюють свої міркування, а викладач коментує та узагальнює їхні відповіді. Висловлювання студентів викладач узагальнює і формулює рекомендації щодо розв'язання цього навчального завдання. Така робота сприяє формуванню в студентів уміння розв'язувати навчальні завдання професійного спрямування, готує майбутніх учителів до роботи в початковій школі сільської місцевості.

У практику професійної підготовки студентів інтенсивно впроваджується відеометод як окремий метод навчання. Він дає можливість представляти навчальний матеріал візуально, що сприяє доступності його сприймання, раціоналізації навчального процесу, підвищенню його продуктивності, забезпечує студентам більш повну і достовірну інформацію про вивчувані явища і процеси, налагоджує ефективний зворотній зв'язок, задовольняє бажання та інтереси студентів. До його використання ставляться такі вимоги: чіткість, продуманість, доцільність.

За допомогою навчального відео викладач має можливість показати студентам такий навчальний матеріал, який не може бути продемонстрований іншим способом, особливо коли мова йде про організацію навчально-виховного

ISSN: Print 2075 – 146X, Online 2616-6623. Витоки педагогічної майстерності. 2020. Випуск 25

процесу в початковій школі сільської місцевості (обмежені можливості студентів у відвідуванні таких типів шкіл). Спеціально створеної відеотеки про роботу сільської школи немає. Можна використати спеціально записані відеофільми, відеофрагменти уроків про організацію групових форм навчання; диференціацію навчальної роботи на уроці; варіанти обладнання класних кімнат, акреаційних зон, спортивних майданчиків; організацію роботи навчальних закладів «початкова школа – дитячий садок», «початкова школа – родина»; організацію виховної роботи з малочисельними класними та шкільними колективами; роботу з батьками.

Щоб використання відеометоду було ефективним, викладач визначає місце відеофільму в системі вивчення навчального матеріалу, а також у структурі конкретного заняття. Демонстрації відеофільму на занятті передусє попередня настановча бесіда, під час якої викладач дає завдання студентам переглянути фільм. Ці завдання можуть бути представлені у формі запитань. Найкраще, якщо завдання надруковане на картці. У процесі підготовки до демонстрації відеоматеріалів викладачеві необхідно: перевірити можливість запуску відеофільму; ознайомитися зі змістом відеофільму для визначення місця його використання в структурі заняття; підготувати запитання для настановчої бесіди; розробити завдання для студентів за матеріалами відеофільму.

Використання відеометоду дає можливість використовувати стоп-кадр, що дозволяє викладачеві призупинити демонстрацію відеофільму, щоб студенти змогли провести обговорення окремого епізоду чи акцентувати увагу на певному матеріалі, переглянути окремі епізоди ще раз. Після завершення перегляду відеофільму слід провести його обговорення за поданими на картках завданнями.

З метою активізації пізнавальної діяльності студентів, формування в них уміння висловлювати власні думки, обґрунтовувати свої міркування доцільно використовувати різні форми і методи роботи, однією з яких є модерація. Термін «модерація» походить від італійського «moderare», що означає «пом'якшення», «стримання». Модерація – це сукупність технік і методів щодо організації взаємодії в групі з метою прийняття рішення. У професійному навчанні модерація – це спеціальна технологія інтерактивного навчання, завдяки якій групова робота студентської аудиторії стає більш цілеспрямованою і структурованою (Петров, 2005, с. 9) – найбільш повне залучення всіх студентів до розв'язання певної проблеми. У ролі модератора виступає викладач, який складає сценарій процесу модерації.

Модерація, як правило, проводиться після завершення навчального курсу. Це, з одного боку, дає можливість зосередитися на найважливіших його питаннях, а з другого – акцентувати увагу на основних практичних аспектах дисципліни та можливості її творчого застосування. У процесі модерації поєднуються такі методи і прийоми навчання, як аналіз і синтез, систематизація і класифікація, узагальнення і «мозковий штурм», унаочнення і презентація та ін.

Модератор стримується від висловлювання власної думки, не оцінює ні висловлювання, ні поведінку учасників обговорення проблеми, спирається на їхній досвід. За допомогою запитань він активізує групу, а запитання із аудиторії сприймає і переадресовує самим учасникам, а не відповідає на них самостійно. Саме модерація дозволяє досягти того, що В. Сухомлинський називав трансформацією знань. «Ідеться про таке поступове мислене заглиблення в знання, в результаті якого учень щоразу, повертаючись до вивченого раніше, бачить у фактах, явищах, закономірностях щось нове, розглядає, аналізує якісь нові сторони, риси, особливості фактів, явищ, закономірностей» (Сухомлинський, 1976, с. 466).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, змістовий компонент навчального курсу «Організація навчально-виховного процесу в початковій школі сільської місцевості» включає питання щодо специфіки роботи малочисельної початкової школи сільської місцевості. Охарактеризовані методи і прийоми роботи дають можливість викладачеві вузу підготувати майбутніх фахівців до роботи у закладах такого типу. Подальшого дослідження потребують питання підготовки студентів до використання різних форм навчальних занять в умовах малочисельної початкової школи, можливостей підручників у умовах роботи в класі-комплекті, забезпечення наступності в роботі початкової та основної школи сільської місцевості.

Список використаних джерел

Вербицкий, А. А. (1991). *Активное обучение в высшей школе: контекстный подход*: метод. пособ. Москва: Высшая школа.

Онишків, З. М. (2012). *Організація навчально-виховного процесу в сільській початковій школі*: навч. посіб. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка.

Петров, А. В. (2005). *Дискуссия и принятие решений в группе: технология модерации*. Санкт-Петербург: Речь.

Сухомлинський, В. О. (1976). *Сто порад учителям*: Вибрані твори в п'яти томах (Т. 2). Київ: Радянська школа.

Щербань, П. М. (2004). *Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах*: навч. посіб. Київ: Вища школа.

References

Onyshkiv, Z. M. (2012). *Orhanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu v silskii pochatkovii shkoli [The organization of educational process in a rural primary school]*: navchalnyi posibnyk. Ternopil: TNPU im. V. Hnatiuka [in Ukrainian].

Petrov, A. V. (2005). *Dyskusyia i pryniatiye reshenni v grupphe: tekhnolohyia moderatsyi [Discussion and decision-making in a group: technology of moderation]*. Sankt-Peterburg: Rech [in Russian].

Sukhomlynskyi, V. O. (1976). *Sto porad uchytelvi [One hundred pieces of advice for a teacher]*: Vybrani tvory v piaty tomakh (Vol. 2). Kyiv: Radianska shkola [in Ukrainian]. ISSN: Print 2075 – 146X, Online 2616-6623. *Vumoku pedagogichnoi maisternosti. 2020. Vunysk 25*

Shcherban, P. M. (2004). *Navchalno-pedahohichni ihry u vyshchykh navchalnykh zakladakh [Educational pedagogical games in higher educational establishments]: navchalnyi posibnyk*. Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian].

Verbytskyi A. A. (1991). *Aktyvnoe obuchenye v vysshei shkole: kontekstnyi podkhod [Active learning at a university: context approach]: metodycheskoe posobiie*. Moskva: Vysshaia shkola [in Russian].

ONYSHKIV Z.

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ukraine

PREPARATION OF MASTER'S STUDENTS OF PRIMARY EDUCATION FOR WORK AT A RURAL PRIMARY SCHOOL

The article substantiates the need to prepare future master's students of primary education for the organization of the educational process in primary schools in rural areas. The tasks and content of the training course on this problem are revealed, which includes organizational and pedagogical conditions of functioning of a primary school in rural areas (types of primary schools in rural areas, scheduling, school work planning, organization of individual instruction, keeping school documentation, forms of methodical work with teachers, improvement of teachers' pedagogical skills, their certification and accreditation, external and internal system of quality assurance of education, advanced pedagogical experience), peculiarities of organization and educational and methodical support of educational classes in rural primary school (variety of forms of educational classes, ways of individualization of educational process, work with children who have difficulty learning and work with gifted children), the organization of educational work with different age groups of students of such a school (peculiarities of the organization and planning of educational work). Various methods and forms of work during training sessions with master's students in universities are singled out and characterized: creation of problem situations, use of tasks to reveal intellectual feelings (feelings of surprise, doubt, interest), methods of provocative statements (planned mistakes), use of role games, educational tasks, interactive forms of education (training, moderation), video method through the use of videos, video clips about the organization of group forms of education, differentiation of educational work in class, equipment of classrooms, recreational areas, sports grounds, work of students on educational sites, organization of institutions «primary school – kindergarten», «primary school – family», the organization of educational work with a small group of students of different ages. The method of using these tools during the organization of training sessions with master's students of primary education is described.

Key words: *small-size school, class-set, problem situation, role game, educational task, video method, moderation*

Стаття надійшла до редакції 15.08.2020 р.